SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1177

av Mattias Vepsä (S)

Avgiftsfritt fritids för alla barn

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett fritidslyft med start i lågstadiet, med det långsiktiga målet om kostnadsfritt fritids i hela Sverige, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ökad personaltäthet i fritidshemmen med fler utbildade lärare i fritidshem, fritidsledare, barnskötare och skolgårdslärare och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en särskild satsning på fritids där kulturskola, idrott och föreningsliv får möjlighet att erbjuda kostnadsfria öppna verksamheter i anslutning till skoldagen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att bygga ut rastverksamheten med fokus på fysisk aktivitet och jämlika levnadsvillkor och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Fritidshemmet är en unik del av svensk skola. Här möts lärande, lek, rörelse, kultur och gemenskap i barns vardag. Fritids är den verksamhet som kan nå alla barn, oavsett föräldrars bakgrund, och ge en jämlik start i livet. Trots det stängs i dag tiotusentals barn ute.

Riksdagens utbildningsutskott konstaterade självt i betänkande 2025/26:UbU8 att fritidshemmen kompletterar skolan och bidrar till skolans kompensatoriska uppdrag. Men det uppdraget kan bara fullgöras för de barn som faktiskt får gå där. Hösten 2023 var omkring 418 600 barn (6–9 år) inskrivna i fritidshem. Det innebär att ungefär 76 900 barn i samma åldrar inte deltog. För många handlar det om att avgiften är för hög för familjen eller att regelverket inte ger dem rätt till en plats. De barn som skulle ha störst nytta av fritids är ofta de som står utanför.

Rätten till plats utgår i dag från föräldrarnas arbete eller studier, eller från barnets eget behov. Barn till arbetslösa eller föräldralediga riskerar därför att stå utanför. Utskottet har avslagit förslaget med hänvisning till gällande bestämmelser, men det är just de bestämmelserna som behöver ändras.

Barns fritid avgörs i allt högre grad av föräldrarnas plånbok. Vissa barn har fulla scheman med idrott, musik och kultur, medan andra går hem till en tom lägenhet efter skolan. De ekonomiska klyftorna växer, den psykiska ohälsan bland barn och unga ökar och kriminella nätverk rekryterar allt yngre barn. Fritiden är en klassfråga. Ett av de mest effektiva sätten att se till att fler barn kommer till en innehållsrik fritid är att satsa på ett stärkt fritids för alla barn.

Jag vill därför se ett fritidslyft med sänkta avgifter och på sikt kostnadsfritt fritids. Det skulle garantera en bra verksamhet och göra den tillgänglig för alla barn. I ett första steg bör lågstadiet inkluderas – i dag förskoleklass till årskurs 3 och från hösten 2028, när grundskolan blir tioårig, årskurs 1–4 – för att därefter stegvis byggas ut till mellanstadiet. Fritidshemsutredningen (SOU 2022:61) föreslog redan 2022 ett allmänt och avgiftsfritt fritidshem för barn i åldern 6–9 år. Ändå lades inga konkreta förslag fram under den förra mandatperioden. Stockholm är ett gott exempel: sedan höstterminen 2025 är de kommunala fritidsklubbarna i mellanstadiet kostnadsfria.

Vill vi att fritidshemmen ska hålla hög kvalitet krävs också en satsning på personal. Sedan 1990-talet har antalet inskrivna barn ökat kraftigt medan personaltätheten har sjunkit. Läsåret 2025/26 var nästan en halv miljon elever inskrivna i fritidshem, men det fanns bara drygt 7 200 behöriga lärare. Det blir i snitt 69 elever per behörig lärare, och i tre av fyra kommuner är det fler än 50. Utskottet bedömde ändå att de gällande bestämmelserna är väl avvägda. Siffrorna visar att det behövs fler utbildade lärare i fritidshem, fritidsledare, barnskötare och skolgårdslärare.

Ett uppdaterat fritids skulle kunna öka samverkan mellan skola, idrottsrörelse, kulturskola och föreningsliv. Här skulle det gå att med rätt stöd och samverkan skapa

kostnadsfria aktiviteter där barnen blir sedda, får utvecklas och får en meningsfull fritid. Fritidskortet ger många familjer ett ekonomiskt stöd, men det bygger på att föräldrarna själva ansöker och hittar en aktivitet. När kulturskolan och föreningslivet i stället kommer till barnen, i skolans lokaler och i anslutning till skoldagen, nås även de barn som annars blir kvar utanför.

Vi vet att många barn inte rör på sig tillräckligt i vardagen. Ett sätt att få fler barn att trivas bättre i skolan och röra sig mer är genom att garantera innehållsrika raster. Läroplanen säger redan att skolan ska sträva efter att eleverna får daglig fysisk aktivitet under hela skoldagen, vilket utskottet själv lyfte i betänkande 2025/26:UbU9. Rasten är den självklara platsen att göra verklighet av det målet, men det kräver vuxna som leder och organiserar. Med skolgårdslärare och planerade rastaktiviteter kan fler barn röra sig, leka tillsammans och känna sig trygga. Vi har allt att vinna på att strukturellt stödja en pedagogisk satsning på god rastverksamhet.

Att ge alla barn tillgång till ett avgiftsfritt fritids och trygga raster är en stor välfärdsreform – men också en nödvändig samhällsinsats för att stärka jämlikhet, förebygga rekrytering till kriminalitet och bygga en starkare samhällsgemenskap. En ny mandatperiod har inletts. Det är dags att ta fritids och fritidsverksamheterna in i 2030-talet.

Mattias Vepsä (S)